

Funktionsrättskonventionen 2021

Avsnitt 6 Levnadsstandard och trygghet

Avsnitt 6 av Funktionsrättskonventionen 2021, en uppföljning:

Harald Strand går här igenom artiklarna 28–30 i **FN:s funktionsrättskonvention** som handlar om levnadsstandard, trygghet och möjlighet att delta i det offentliga livet som alla andra. Både i det politiska livet och i fritidsliv samt kulturliv. Inte heller dessa artiklar är självklara för personer med svårare funktionsnedsättningar, varken historiskt eller idag.

Vi ser fortfarande stora brister i vårt samhälle avseende levnadsstandard och möjlighet till att delta i samhällslivet för personer med funktionsnedsättningar.

Funktionsrättskonventionen – artiklarna 28–30 samt 33

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning består av ett förord och 50 artiklar. Artiklarna 1–4 beskriver de grundläggande principerna. Artiklarna 5–30 är rättighetsartiklar.

Rättighetsartiklarna går metodiskt igenom olika områden, bland annat hälsa, utbildning, familjeliv, habilitering och rehabilitering, arbete, rättsligt skydd, sport och fritid.

Artiklarna 28–30 handlar om levnadsstandard, trygghet och möjlighet att delta i det offentliga livet som alla andra. Både i det politiska livet och i fritidsliv samt kulturliv. Inte heller dessa artiklar är självklara för personer med svårare funktionsnedsättningar, varken historiskt eller idag. Vi ser fortfarande stora brister i vårt samhälle avseende levnadsstandard och möjlighet till att delta i samhällslivet för

personer med funktionsnedsättningar. Det behövs mer fokus och vilja från våra politiker och våra ansvariga myndigheter att göra något åt de problem som finns för personer med svårare funktionsnedsättningar

Artikel 28: Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat, kläder och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor, och ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att trygga och främja att denna rätt förverkligas utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning.

Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta social trygghet utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att trygga och främja att denna rätt förverkligas, däribland genom följande åtgärder:

a) att för personer med funktionsnedsättning säkerställa lika tillgång till rent vatten och säkerställa tillgång till ändamålsenlig och överkomlig service, anordningar och annat stöd för behov som är relaterade till funktionsnedsättning,

b) att för personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor och flickor, och för äldre personer med funktionsnedsättning säkerställa tillgång till sociala trygghetsprogram och fattigdomsbekämpningsprogram,

c) att för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga som lever under fattiga förhållanden säkerställa tillgång till stöd från staten med utgifter som är relaterade till funktionsnedsättning, däribland för adekvat utbildning, rådgivning, ekonomiskt stöd och avlastningsvård,

d) att för personer med funktionsnedsättning säkerställa tillgång till offentliga bostadsprogram, samt

e) att för personer med funktionsnedsättning säkerställa lika tillgång till pensionsförmåner och pensionsprogram.

Artikel 29: Deltagande i det politiska och offentliga livet

Konventionsstaterna ska garantera personer med funktionsnedsättning politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta dem på lika villkor som andra och förpliktiga sig att

a) säkerställa att personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, direkt eller genom fritt valda ombud, däribland rättighet och möjlighet för personer med funktionsnedsättning att rösta och att bli valda, bland annat genom följande:

i) säkerställa att valprocedurer, anordningar och material är ändamålsenliga, tillgängliga och lätta att förstå och att använda,

- ii) skydda rätten för personer med funktionsnedsättning att rösta genom hemlig röstning i val och folkomröstningar utan hot, och att vara kandidater i val, att faktiskt inneha ämbeten samt att utföra alla offentliga funktioner på alla offentliga nivåer med underlättande av användning av stödjande och ny teknik, där så är tillämpligt,
 - iii) garantera att personer med funktionsnedsättning fritt kan uttrycka sin vilja som väljare och, i detta syfte, vid behov, på deras begäran, tillåta att de vid röstning får assisteras av en av dem fritt vald person,
- b) aktivt främja en miljö där personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i skötseln av offentliga angelägenheter, utan diskriminering och på lika villkor som andra, samt uppmuntra deras deltagande i offentliga angelägenheter, däribland genom
- i) att delta i enskilda organisationer och sammanslutningar som är verksamma i landets offentliga och politiska liv och i politiska partiers verksamhet och förvaltning, samt
 - ii) att bilda och ansluta sig till organisationer av personer med funktionsnedsättning som företräder personer med funktionsnedsättning på internationell, nationell, regional och lokal nivå.

Artikel 30: Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning:

- a) bereds tillgång till kulturella produkter i tillgänglig form,
- b) bereds tillgång till tv-program, film, teater och annan kulturell verksamhet i tillgänglig form, samt
- c) bereds tillträde till platser för kulturella föreställningar eller tjänster, såsom teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistservice och så långt som möjligt till minnesmärken och platser av nationell kulturell betydelse.

Konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.

Konventionsstaterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder i enlighet med internationell rätt för att säkerställa att lagar till skydd för immateriella rättigheter inte utgör ett oskäligt eller diskriminerande hinder för tillgång till kulturella produkter för personer med funktionsnedsättning.

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt på lika villkor som andra till erkännande av och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.

För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i rekreations- och fritidsverksamhet och idrott, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att:

- a) uppmuntra och främja deltagande i största möjliga utsträckning av personer med funktionsnedsättning i allmänt tillgänglig idrottslig verksamhet på alla nivåer,
- b) säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att organisera, utveckla och delta i idrott och rekreation som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning och i detta syfte uppmuntra erbjudande av ändamålsenlig instruktion, utbildning och resurser på lika villkor som andra,
- c) säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till idrottsanläggningar, rekreationsanläggningar och turistanläggningar,
- d) säkerställa att barn med funktionsnedsättning har lika möjligheter som andra barn att delta i lek, rekreation, fritidsverksamhet och idrott, däribland inom utbildningssystemet, samt
- e) säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till service av personer och organ som ägnar sig åt att organisera rekreationsverksamhet, turism, fritidsverksamhet och idrott.

Artikel 33: Nationellt genomförande och övervakning

Konventionsstaterna ska i enlighet med sina förvaltningssystem utse en eller flera kontaktpunkter inom regeringen för frågor som gäller genomförandet av denna konvention och ska på lämpligt sätt överväga att inrätta eller utse en samordningsmekanism inom regeringen för att underlätta därtill relaterad verksamhet inom olika sektorer och på olika plan.

Konventionsstaterna ska, i enlighet med sitt rättssystem och sitt förvaltningssystem, bibehålla, förstärka, utse eller inom konventionsstaten upprätta en mekanism, inklusive en eller flera oberoende mekanismer enligt vad som befins ändamålsenligt för att främja, skydda och övervaka genomförandet av denna konvention. Vid utseendet eller upprättandet av mekanismen ska konventionsstaterna beakta de principer som hänför sig till statusen och funktionen hos de nationella institutionerna för skydd och främjande av de mänskliga rättigheterna.

Det civila samhället, särskilt personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem, ska involveras i och fullt ut medverka i övervakningsförfarandet.

Hur fungerar det i Sverige?

Åtagandet i Konventionen är mer omfattande än den utövas i verkligheten av myndigheter.

Konventionen är inte svensk lag och frivillig att implementera på kommunal nivå. Det finns för få indikatorer hur väl Sverige följer konventionen. Kunskapen om Konventionen brister både bland myndigheter och av allmänheten.

I FN:s övervakningskommittés första rapport 2014 pekade man ut vissa specifika problemområden avseende artiklarna 28 – 30:

Artikel 28: Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Inga kommentarer från kommittén.

Min kommentar

Det har konstaterats i flera rapporter att personer med svårare funktionsnedsättningar både har större kostnader och sällan en riktig inkomst från ett arbete på öppna marknaden. Garantibidragen man då får är för låga, bland annat som en "piska" för att alla ska arbeta och inte leva på bidrag? En märklig syn av styrande myndigheter på en grupp som oftast varken kan få eller ta ett arbete. Naturligtvis leder det till att dessa inte får en bra levnadsstandard.

Tryggheten både i att behålla sitt stöd och att kunna få en stadigvarande bostad har naggats i kanten av våra myndigheter. Till och med Högsta förvaltningsdomstolen, HFD, tillåter att **kommuner tvångsflyttar personer mot deras vilja**. Tryggheten att få stöd av rätt personer är i dag också ett problem, då kravet på utbildning och vidareutbildning naggats i kanten. De ständiga upphandlingarna av välfärdstjänster som nu även inkluderar boenden leder knappast till trygghet för brukarna. De görs av politiska skäl eller av det allmännas lönsamhetsjakt.

7 § i LSS säger bland annat att **insatserna ska vara varaktiga**, d v s personen som är beviljad insatsen ska känna en trygghet i vetskapen att hjälpen finns för att ha goda levnadsvillkor med fullt självbestämmande. Den paragrafen funkar allt sämre då allt fler förlorar olika LSS insatser med hänvisning till "ändrad rättspraxis" utan att hjälpbehoven ändrats.

Artikel 29: Deltagande i det politiska och offentliga livet

Kommittén är oroad över bristen på information om tillgänglighet och anpassning för personer med funktionsnedsättning under valrörelsen, för att stödja rätten att rösta, och över det låga antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten.

Kommittén rekommenderar konventionsstaten att säkerställa att utbildning till väljare genom massmedier görs tillgängligt, att valinformation erbjuds i tillgängliga format för personer med funktionsnedsättning, att valkampanjer görs fullt tillgängliga, att det finns stöd vid vallokaler och att de mekanismer som inrättas för att underlätta stödet till väljare utvecklas i nära samråd med organisationer för personer med funktionsnedsättning, så att deras behov blir tillgodosedda samt att röstmottagare vid vallokalerna är utbildade för att hjälpa väljarna.

Kommittén rekommenderar även konventionsstaten att säkerställa att alla personer med funktionsnedsättning som väljs till ett offentligt förtroendeuppdrag får allt stöd som krävs, inklusive personliga assistenter.

Min kommentar

Vår uppfattning är att det låga valdeltagandet från gruppen beror dels på tekniska svårigheter, dels på att man inte känner sig "välkommen" i något parti. Om vi väljer att läsa diskussionen i sociala medier framgår att många känner att inte något parti tar våra frågor på allvar.

På såväl lokal nivå som riksnivå är personer med olika funktionsnedsättningar kraftigt underrepresenterade i de folkvalda församlingarna. Det leder till att funktionsrättsrörelsens frågor får svårt att få genomslag i debatten. Vanliga "plånboksfrågor" som berör nästan alla får därmed mycket mer utrymme. Bristen på intresse för våra frågor i valrörelser bidrar också till lågt valdeltagande.

Artikel 30: Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Kommittén uttrycker oro över att konventionsstaten inte har undertecknat eller ratificerat Marakechfördraget för att underlätta tillgången till publicerat material för personer som är blinda, synskadade eller har andra lässvårigheter vilket ger tillgång till publicerat material för blinda, personer med synskada och andra som har svårt att ta till sig tryckt material.

Kommittén uppmanar konventionsstaten att vidta alla lämpliga åtgärder för att underteckna, ratificera och genomföra Marakechfördraget så snart som möjligt.

Min kommentar

Det finns betydligt fler svårigheter som inte kommittén uppmärksammat. Märkligt att bara detta med Marakechfördraget uppmärksammas? Myndigheten för Delaktighet har pekat ut dålig tillgänglighet i biografteatersalonger m.fl. som problem, vilket leder till att personer med funktionsnedsättningar i mindre omfattning än befolkningen som helhet deltar i kulturella aktiviteter. Detta anses också vara en bidragande orsak till den sämre hälsan.

LÄS MER: [Tillgången till fritidshjälpmedel är inte jämlik](#)

De hårdare bedömningarna om rätten till personlig assistans och ledsagning leder till utvecklingen åt fel håll. För många i LSS gruppen är just dessa insatser direkt avgörande för om de ska kunna lämna hemmet. Möjligheten att delta i bland annat läger är viktig för många i LSS gruppen. Det innebär att neddragningarna i den personliga assistansen och LSS insatsen korttidsvistelse utanför hemmet försvårar möjligheten till rekreation.

Artikel 33: Nationellt genomförande och övervakning

Kommittén uttrycker oro över att konventionsstaten ännu inte infört en oberoende mekanism baserad på principerna om status och funktion för nationella institutioner med uppgift att skydda och främja de mänskliga rättigheterna (Parisprinciperna) för att övervaka genomförandet av konventionen. Kommittén uttrycker vidare oro över

att samordningsansvaret vilar på Socialdepartementet i stället för på det departement som ansvarar för mänskliga rättigheter och diskriminering.

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten inrättar en oberoende övervakningsmekanism i enlighet med Parisprinciperna som effektivt fullgör skyldigheten enligt konventionen.

Min kommentar

I Sverige har Myndigheten för delaktighet i uppdrag att verka för att funktionshinderspolitiken ska få genomslag i hela samhället.

Uppdraget styrs av mål och strategier för funktionshinderspolitiken. Dessa bygger på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionsrättskonventionen).

Vår bedömning är att Myndigheten för delaktighet gör ett bra jobb när det gäller att kartlägga och beskriva de problem som finns. Däremot finns det problem i nästa led, när regeringen ska vidta åtgärder för att motverka de problem Myndigheten för Delaktighet uppmärksammar i sina rapporter.

Nu äntligen 22 juni 2021 kom en lag om ett fristående "Institut för mänskliga rättigheter" som ska placeras i Lund.

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

Uppgifter

1 § Institutet för mänskliga rättigheter ska främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i

1. regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen,
2. den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,
3. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, och
4. andra för Sverige folkrättsligt bindande förpliktelser inom området mänskliga rättigheter. Institutet ska fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2 § Institutet ska särskilt

1. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas,
2. lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna,
3. ha kontakter med internationella organisationer och även i övrigt delta i internationellt samarbete, och
4. främja utbildning, forskning, kompetensutveckling, information och ökad medvetenhet om de mänskliga rättigheterna. Institutet får föreslå för regeringen att Sveriges folkrättsliga åtaganden utvidgas inom området mänskliga rättigheter. Institutet ska inte pröva enskilda klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

3 § Institutet ska senast den 1 april varje år lämna en rapport till regeringen om sin verksamhet och sina iakttagelser av utvecklingen inom området mänskliga rättigheter under det närmast föregående kalenderåret.

4 § Institutet bestämmer självt inom ramen för sina uppgifter sin organisation och den närmare inriktningen av sitt arbete.

Ledning, anställningar och uppdrag

5 § Institutet leds av en styrelse.

6 § Direktören är myndighetschef och anställs för en tid om sex år. Anställningen ska utlysas och tillsättas efter ett ansökningsförfarande. Direktören ska ha erfarenhet av kvalificerat arbete inom området mänskliga rättigheter.

7 § Styrelsen består av direktören och sju andra ledamöter. De andra ledamöterna utses av regeringen för en tid om fem år. Styrelsen utser en ordförande och en vice ordförande bland de ledamöter som utses av regeringen. Regeringen får entlediga en ledamot i förtid endast på ledamotens begäran eller om det finns synnerliga skäl. Om en ledamots uppdrag upphör i förtid utses en ny ledamot för återstoden av tiden.

8 § Inom styrelsen ska det finnas ledamöter med sakkunskap inom området mänskliga rättigheter och erfarenhet av kvalificerat arbete inom följande verksamhetsområden:

1. det civila samhället,
2. rättsväsendet och advokatverksamhet, och
3. forskningen och högskoleutbildningen.

För vart och ett av verksamhetsområdena ska det finnas två ledamöter som har erfarenhet från området. Regeringen ska begära in förslag till ledamöter från

1. institutets råd,
2. Sveriges advokatsamfund, och
3. universiteten och högskolorna.

9 § Den som har varit ledamot av institutets styrelse eller anställd som direktör enligt 6 § får inte utses som styrelseledamot eller anställas som direktör tidigare än fem år efter det att uppdraget eller anställningen upphörde.

Rådgivande organ

10 § Vid institutet ska det finnas ett råd. Rådet ska ge råd och stöd genom att tillföra institutet kunskaper och erfarenheter från det civila samhällets och andra aktörers arbete med mänskliga rättigheter. Rådet utses av styrelsen. Rådet ska ha en bred sammansättning och bestå av minst tio ledamöter. I rådet ska organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning finnas representerade.

Start sker 1 januari 2022.

Förhoppningarna från funktionshinderrörelsen är stora.

Hur överensstämmer dessa artiklar i funktionsrättskonventionen med LSS?

Dessa rättighetsartiklar förtydligar på ett utmärkt sätt problem som inte fullt ut tas upp i LSS. De är således utmärkta att ta med i tolkningar av de individuella stöd en person i LSS gruppen har rätt till. Tillsammans med LSS kan de ge ett liv som andra utan funktionshinder med de goda levnadsvillkor som LSS utlovar.

Artikel 28 är betydligt mer omfattande än i LSS. Är således ett bra komplement! Bland annat tar den tydligare upp kravet att även personer med funktionsnedsättning har rätt till en god ekonomi och inte skall behöva leva i fattigdom. Den kommenterar speciellt att merkostnader på grund av funktionsnedsättning inte är acceptabelt. Den tar också tydligare upp att personerna har rätt till social trygghet samt rätt till samhällets stöd. Dvs, mycket av det vi just nu har problem med i myndigheters tolkning av LSS!

Artikel 29 kommenterade särskilt rätten att delta i val, både som väljare och som politiker. Detta saknas i LSS, vilket gör konventionen viktig som tillägg till "att leva som andra" i LSS.

Artikel 30 ger kommittén kommentarer om Marakechfördraget, som är en liten del av vad som står i artikeln? Väldigt lite finns dock om den specifika rätten till kultur i LSS. I LSS nämns bara att personerna har rätt till fritidsverksamhet som kultur och idrott samt att det åligger kommunen att se till att det är möjligt. Här finns en hel del mer att önska i båda "lagarna".

Vad står i Respekt för rättigheter om Rättighetsartiklarna 28– 30 samt 33?

[Respekt för rättigheter](#) är civilsamhällets granskning av hur Sverige lever upp till funktionsrättskonventionen. Nedan citerar vi ur [rapporten från april 2020, som kan laddas ned från Funktionsrätt Sveriges webbplats](#).

Artikel 28: Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Personer med funktionsnedsättning har ofta en lägre försörjningsnivå än övrig befolkning. Många saknar löneinkomster och får ofta ekonomiskt bistånd för att klara sig. Samtidigt har gruppen betydande utgifter för hälso- och sjukvård, läkemedel och olika hjälpmedel. Hyran för bostäder i särskilt boende är oftast högre än genomsnittlig hyra för jämförbara bostäder.

Följden blir att de med stora behov oftare avstår från vård än andra av rent ekonomiska skäl.

Socialförsäkringen ska skydda den enskildes försörjning vid arbetslöshet eller sjukdom. Trots det är vissa med kroniska sjukdomar eller varaktiga funktionsnedsättningar helt utestängda från försäkringen. En ökande andel av den förvärvsarbetande befolkningen tecknar privata eller fackliga sjukförsäkringar, ett alternativ som inte är tillgängligt för de som står utanför arbetsmarknaden.

Den som på grund av funktionsnedsättning aldrig har haft en löneinkomst får en ersättning inom socialförsäkringen på garantinivån, en nivå som är lägre än hälften av de lägsta avtalade lönerna på arbetsmarknaden, dessutom med högre skattesats än för lönearbete och ålderspension. Det innebär att man har mindre än 8000 kronor efter skatt. Det är en nivå som man inte kan leva på i dagens samhälle.

Under senare år har dessutom tillkommit att Försäkringskassan gör en alltmer restriktiv bedömning av rätten till sjuk- och aktivitetsersättning, vilket lett till att många förlorat sitt skydd i socialförsäkringen.

En stor andel av dessa har inte fått något lönearbete och tvingas då vända sig till kommunen för att få försörjningsstöd. En ny målgrupp för försörjningsstöd är unga personer med livslånga och omfattande funktionsnedsättningar som tidigare har fått aktivitetsersättning. Försörjningsstödet är utformat för att vara ett tillfälligt stöd då alla egna tillgångar är uttömda och ersättningsnivån är betydligt lägre än i socialförsäkringen.

Många med psykisk funktionsnedsättning lever dock varaktigt på försörjningsstöd.

Stödsystemen för försörjning är komplicerade. Det vilar ett stort ansvar på den enskilde att agera rätt för att inte mista sin försörjning, men också att klara av ansökningsprocessen, vilket skapar stora hinder för personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Vissa grupper med funktionsnedsättning har en negativ disponibel inkomst, de fasta utgifterna överstiger inkomsterna. De försörjs i praktiken av anhöriga.

Förslag till rekommendationer artikel 28

- Höj garantinivån i socialförsäkringen till minst 80 procent av de lägsta avtalade lönerna och indexera garantinivån mot löneutvecklingen.
- Säkerställ att kommunalt försörjningsstöd inte blir en permanent försörjningsgrund för personer med funktionsnedsättning. Människor som inte har arbete på grund av funktionsnedsättning eller ohälsa måste få sin huvudsakliga försörjning via socialförsäkringen.
- Inför ett kostnadstak för de samlade utgifterna en person med funktionsnedsättning kan ha.
- Skärp kraven på att information om beslut och ansökningssystem för stödinsatser är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Samma skyldighet som gäller för hälso- och sjukvården enligt Patientlagen, att säkerställa att mottagaren tagit emot och förstått informationen, bör gälla för Försäkringskassan och kommunernas biståndshandläggning.

Artikel 29: Deltagande i det politiska och offentliga livet

Det finns fortfarande stora brister när gäller deltagande i det politiska livet för personer med funktionsnedsättning. Demokratiutredningen från 2014 lyfte behovet av insatser för att motverka det stora demokratiunderskottet i landet, på grund av det

låga deltagandet i demokratin bland personer med funktionsnedsättningar. Det föreligger fortfarande stora hinder i form av bristande tillgänglighet, både för väljaren och för den som vill engagera sig politiskt. Trots ändring av lagstiftningen 2014 då dispensen att använda sig av otillgängliga lokaler upphörde, använder sig många kommuner fortfarande av undermåliga vallokaler.

Ofta saknas valinformation i tillgängliga format, till exempel valsedlar i punktskrift.

Valhemligheten fungerar inte tillfredsställande då man vid personröstning inte själv får välja vem man vill ska assistera vid röstning i vallokal.

Antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten är fortfarande låg. Ett exempel som står i vägen för politiskt engagemang är att Tolcentralen inte ansvarar för tolkning vid politiskt deltagande, vilket innebär att partierna själva får stå för tolkning om de har kandidater som använder teckenspråk.

Grundläggande demokratiska rättigheter är på sätt avgiftsbelagda.

Såväl FN-konventionens artikel 29 som mål 16 i Agenda 2030 kräver att personer med funktionsnedsättning ska ha inflytande i demokratin.

Maktordning som omfattar funktionsnedsättning nämns i Jämställdhetsmyndighetens instruktion, men det saknas generellt data och forskning om maktstrukturer på funktionshinderområdet.

Det är ett viktigt arbete om strukturer och förhållanden, som idag utestänger och diskriminerar personer med funktionsnedsättning, ska brytas.

Artikel 30: Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Människor med funktionsnedsättning ska vara fullt delaktiga, inte bara som besökare och användare, utan också som producenter av kultur och fritidsaktiviteter.

Statens kulturråd ställer krav på tillgänglighet för verksamheter som får statligt stöd, men effekterna har inte följts upp. Finansiering av kultur och fritid varierar mellan kommuner och regioner. Något nationellt regelverk för vilka krav kommuner och regioner ska ställa finns inte.

Tillgänglighet till medier är begränsad. Myndigheten för press, radio och tv har uttalat att frågan om krav på tillgänglighet till Sveriges Radios program ska utredas.

Människors möjlighet att delta i fritidsaktiviteter som kultur och idrott med mera inskränks idag på grund av bristande tillgänglighet, neddragningar av personlig assistans, bristande tillgång till kontaktpersoner och begränsningar i färdtjänst.

Vissa grupper hör inte hemma i parasporten, men möter svårigheter i de vanliga idrottsklubbarna där ofta kunskap och nödvändiga anpassningar saknas, exempelvis personer med NPF.

Barn och unga som har funktionsnedsättning rör sig betydligt mindre än andra och är mer stillasittande, med resultat långt under WHO:s

rekommendationer. **Fritidshjälpmedel** är mycket svårt att få eller att ens få låna i många landsting och det är stora regionala skillnader.

Artikel 33: Nationellt genomförande och övervakning

Det saknas kunskap och ansvarstagande hos ansvariga myndigheter.

Ansvaret är dessutom splittrat inom regeringskansliet. Vissa frågor hanteras av socialministern och andra av jämställdhetsministern. Det är ett upplägg som inbjuder till att frågor faller mellan stolarna.

Sedan Handikappombudsmannen, HO, lades ned 2009 har främjande, skydd och övervakning försvagats. Kravet på oberoende granskning hade tio år efter tillträdet ännu inte förverkligats. Det förslag till nationell institution för mänskliga rättigheter under regeringen som varit på remiss är ett första steg, men institutionen saknar grundlagsskydd och det är osäkert om förslaget kommer att förverkligas med tillräckliga resurser, oberoende och med tillräckligt starkt mandat för att fullgöra åtagandet om oberoende övervakning, främja och skydda rättigheterna i konventionen.

Nu äntligen finns ett beslut i riksdagen. **Från 1 januari 2022 inrättas "Institut för mänskliga rättigheter"** som ska placeras i Lund. Vad det innebär i praktiken vet vi naturligtvis inte ännu.
